

Järjestöjen kannustus kunnille soveltavan liikunnan edellytysten ja palveluiden ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi

Kunnat ovat keskeisiä soveltavan liikunnan palveluiden järjestäjiä Suomessa. Kansanterveys-, potilas- ja vammaisjärjestöt haluavat kannustaa kuntia vahvistamaan soveltavan liikunnan asemaa, sillä sen merkitys toimintarajoitteisille, vammaisille sekä pitkäaikaissairaille henkilöille on suuri. Järjestöt ovat huolissaan kuntien soveltavan liikunnan tilasta ja tulevaisuudesta Valtion liikuntaneuvoston (2024) Soveltavan liikunnan tilanne kunnissa -selvityksen perusteella.¹

Soveltavan liikunnan edellytysten ja palveluiden ylläpitäminen ja kehittäminen on tärkeä askel kohti kaikille avointa ja tasa-arvoisempaa yhteiskuntaa. Näin voidaan merkittävästi parantaa toimintarajoitteisten, vammaisten ja pitkäaikaissairaiden liikuntaedellytyksiä ja edistää heidän hyvinvointiaan ja osallisuuttaan kunnassa.

Soveltavalla liikunnalla (aikaisemmin käytetty käsitettä erityisliikunta) tarkoitetaan organisoitua liikuntaa tai liikuntaa edistävää toimintaa henkilöille, joiden on vamman, sairauden tai muun toimintakyvyn heikentymisen tai niiden sosiaalisiin tilanteisiin aiheuttaman vaikutuksen vuoksi vaikea osallistua yleisesti tarjolla olevaan liikuntaan.² Soveltavan liikunnan kohderyhmää ovat erityisesti toimintarajoitteiset, pitkäaikaissairaavat sekä ne yli 65-vuotiaat henkilöt, joiden toimintakyky on heikentynyt selvästi. Soveltavan liikunnan piiriin kuuluu noin 15 prosenttia Suomen väestöstä ja kohderyhmä kasvaa väestön ikääntyessä.¹

Me järjestöt kannustamme kuntia ylläpitämään ja kehittämään soveltavan liikunnan edellytyksiä seuraavasti:

- 1) Mahdollistamalla kaikkien kuntalaisten liikunnan harrastaminen tarjoamalla soveltavan liikunnan ryhmiä sekä myöntämällä etuuksia erityisryhmien omaehtoiseen liikkumiseen.** Kunnista 59 prosentilla on käytössään jonkinlainen alennuskorttikäytäntö, joilla tuetaan toimintarajoitteisten kuntalaisten omaehtoista liikuntaa.¹ Liikuntaetuuudet eivät poista soveltavan liikunnan ryhmien tarvetta, mutta ovat tärkeä liikkumisen kannustin niille, joiden mahdollisuudet osallistua ryhmämuotoiseen liikuntaan ovat rajalliset. Kuntien tarjoamien soveltavan liikunnan ryhmien määrät ovat vähentyneet viime vuosina.¹
- 2) Tukemalla yhdistyksiä, jotka järjestävät soveltavaa liikuntaa.** Kunnat käyttävät soveltavaan liikuntaan rahaa keskimäärin noin 1,8 euroa asukasta kohden.¹ Vuonna 2023 kunnat käyttivät liikuntaan kokonaisuudessaan keskimäärin 145 euroa asukasta kohden.³ Soveltavan liikunnan menot ovat prosentin luokkaa liikunnan kokonaismenoista. Pääosin vapaaehtoisvoimin toimivat soteyhdistykset ovat tärkeitä soveltavan liikunnan asiantuntijoita ja liikuntaryhmien järjestäjiä. Tarjoamalla avustuksia, tiloja, välineitä ja ohjaajia yhdistyksille, voidaan täydentää kuntien soveltavan liikunnan tarjontaa.
- 3) Kehittämällä ulko- ja sisäliikuntapaikkojen esteettömyyttä ja saavutettavuutta.** Esteettömyys tulee huomioida kevyen liikenteen väylillä, liikuntapaikoilla, ulkoilureiteillä ja lähiliikuntapaikoilla. Esteettömyydessä ei ole kyse vain liikkumisen esteettömyydestä; yhdenvertaisuus ei toteudu, jos liikuntapaikoille ei pääse tai siellä ei pysty tai osaa toimia.⁴ Esteettömyys edistää kaikkien osallistumista ja esteettömyyskartoitukset ovat keskeinen työkalu tähän. Kunnista 54 prosenttia on tehnyt esteettömyyskartoituksia, mutta ei säännöllisesti.¹

¹ Timo Ala-Vähälä. 2024. Soveltavan liikunnan tilanne kunnissa 2023. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2024:2.

² Liikuntatieteellinen Seura & Sanastokeskus. 2023. Soveltavan liikunnan ja paraurheilun sanasto. Liikuntatieteellisen Seuran tutkimuksia ja selvityksiä, nro 23, 2023.

³ Valtiokonttori. Kuntien keskeiset tunnusluvut 2023.

⁴ Petteri Muukkonen ym. 2022. Matkalla kohti liikunnan yhdenvertaisuutta – työkaluja monialaiseen liikuntasuunnitteluun. Helsingin yliopisto.

- 4) Kuulemalla kohderyhmiä palveluiden kehittämiseksi.** Järjestöissä on asiantuntijuutta soveltavan liikunnan käyttäjien tarpeista. Alle puolet (48 %) kunnista ilmoittaa, että kunnassa on soveltavaa liikuntaa käsittelevä yhteistyöelin ja noin 40 prosenttia kunnista järjestää säännöllisiä asiakas- tai asukaskuulemisia.¹
- 5) Edistämällä yhteistyötä lähikuntien ja hyvinvointialueiden kesken.** Kuntien ja hyvinvointialueiden liikuntaneuvonnan kautta tavoitetaan erityisesti vähän liikkuvia, myös soveltavan liikunnan kohderyhmään kuuluvia. Kuntien ja hyvinvointialueiden on tärkeää ohjata asiakkaita yhdistysten liikuntatoimintaan. Lisäksi toimivia yhteistyön muotoja ovat mm. uimahallien tai muiden esteettömien liikuntatilojen käytön tukeminen yli kuntarajojen.
- 6) Lisäämällä osaamista ja ymmärrystä soveltavasta liikunnasta.** Erityisliikunnanohjaajien määrä on vähentynyt kunnissa ja harvassa kunnassa soveltava liikunta on osa kunnan liikuntastrategiaa.⁵ Kuntien tarjoama koulutus erityisryhmien tarpeista liikunnanohjaajille, hyvinvointikoordinaattoreille ja muille ammattilaisille sekä yhdistyksissä toimiville liikunnan vertaisohjaajille parantaa soveltavan liikunnan palveluiden laatua. Tietouden lisääminen eri liikkumismahdollisuuksista kannustaa kuntalaisia liikunnalliseen elämäntapaan.

Soveltava liikunta ei ole strateginen valinta, sillä vammaisille henkilöille tulee taata yhdenvertaiset oikeudet urheiluun ja vapaa-ajantoimintaan YK:n vammaisyleissopimuksen (2016/30§) mukaisesti. Kuntalain mukaan (2015/1§) kunnan tulee edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. Lisäksi liikuntalaissa (2015/5§) on määritelty kunnan vastuulle luoda asukkaille yleiset edellytykset liikunnalle paikallistasolla; 1) järjestämällä liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmät huomioon ottaen; 2) tukemalla kansalaistoimintaa mukaan lukien seuratoiminta; sekä 3) rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden siirtyminen kunnilta hyvinvointialueille näyttäisi aiheuttaneen haasteita kuntien soveltavan liikunnan järjestämiselle. Kunnat ovat antaneet kriittistä palautetta yhteistyöstä hyvinvointialueiden kanssa liittyen esimerkiksi palveluketjun toimivuuteen hyvinvointialueen terveys- ja kuntoutuspalveluista kunnan tarjoamiin soveltavan liikunnan palveluihin.⁵ Me kansanterveys-, potilas- ja vammaisjärjestöt olemme huolissamme soveltavan liikunnan tulevaisuudesta. Kannustamme kuntia soveltavan liikunnan edellytysten ja palveluiden kehittämiseen järjestöjen kanssa, jotta kuntalaisten yhdenvertainen oikeus liikkumiseen toteutuu.

Aivoliitto ry	Muistiliitto ry
Aivovammaliitto ry	Neuroliitto ry
Allergia-, Iho- ja Astmaliitto ry	Selkäliitto ry
Epilepsialiitto ry	Suomen CP-liitto ry
Hengitysliitto ry	Suomen Luustoliitto ry
Invalidiliitto ry	Suomen Nivelyhdistys ry
Lihastautiliitto ry	Suomen Paralympiakomitea ry
Liikehäiriösairauksien liitto ry	Suomen Reumaliitto ry
Mielenterveyden keskusliitto ry	Suomen Sydänliitto ry

⁵ [THL. 2024. TEA-viisari. Liikunnan edistäminen strategioissa.](#)